

YEGAH MUSICOLOGY JOURNAL

<https://dergipark.org.tr/en/pub/ymd>

e-ISSN: 2792-0178

Article Type / Makalenin Türü : Research Article / Araştırma Makalesi
Date Received / Geliş Tarihi : 30.09.2025
Date Accepted / Kabul Tarihi : 10.11.2025
Date Published / Yayın Tarihi : 31.12.2025
DOI : <https://doi.org/10.51576/ymd.1793552>
e-ISSN : 2792-0178
Plagiarism / İntihal : This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. / Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir.

MAHSA VAHDAT'IN "SESİM BENİM EVİM" SÖYLEMİ: MÜZİKAL DİRENİŞ OLARAK GÖÇ VE TOPLUMSAL CİNSİYET

KOÇ TÜRKOĞLU, Fatma Nur¹, SOYLU BAĞÇECİ, Fulya²

ÖZ

Bu makalede İranlı sanatçı Mahsa Vahdat'ın müzikal üretimlerine yansıyan toplumsal cinsiyete ve göç olgusuna dayalı temaların araştırılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırma sorusu şu şekilde belirlenmiştir: *Mahsa Vahdat'ın müzikal üretimlerine yansıyan toplumsal cinsiyete ve göç olgusuna dayalı temalar nelerdir?* Çalışmada, Mahsa Vahdat'ın besteleri ile sufi literatürden esinlenerek müziğe aktardığı şiirlerin yer aldığı kayıtlar incelenmiş; bu bağlamda sanatçının müzikal üretimlerine yönelik kapsamlı bir tarama yapılmıştır. İran müziğinin geleneksel yapısını modern bir yaklaşımla ele alan sanatçının eserlerinde toplumsal ve bireysel meseleleri nasıl işlediği analiz edilmiştir. Şarkı sözlerinde özellikle vurgulanan kadın sanatçı olmanın güçlükleri, göç deneyimi ve sufi gelenekle bağlantılı manevi temalar nitel kodlama ve tematik analiz yapılarak belirlenmiştir. Aynı zamanda Vahdat ile kişisel görüşmeler yapılarak araştırma süreci

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzikoloji Anabilim Dalı, E-mail: fatmanurk0c@icloud.com, <https://orcid.org/0009-0006-9702-689X>

² Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı, Müzikoloji Bölümü, fsoylubagceci@ohu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-9915-9078>

desteklenmiştir. Vahdat'ın sanatı yalnızca bir müzikal ifade değil, aynı zamanda bir kimlik ve özgürlük arayışını temsil etmektedir. Kadın olmanın kutsal anlamlarının eserlerindeki metaforik ve tematik kullanımı, İran kültürüne ve sanatçının yaşam deneyimine dair özgün bir bakış açısı sunmaktadır. Sonuç olarak müzik kanalıyla aktarılan kadın ve kimlik ilişkisinden, mitolojik unsurlara, toplumsal cinsiyete dayalı konuların İran mitolojisi ile harmanlandığı arketipsel ve kozmogonik vurgulara, *kadın* temasının yaradılışsal bilgeliliğinden varoluşun kaynağına götüren maneviyatına, vahdet inancından doğa unsurlarına uzanan bir içerik karşımıza çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mahsa Vahdat, göç ve müzik, toplumsal cinsiyet, İran müziği, sufi müzik.

MAHSA VAHDAT'S "MY VOICE IS MY HOME" DISCOURSE: MIGRATION AND GENDER AS FORMS OF MUSICAL RESISTANCE

ABSTRACT

This article aims to investigate themes related to gender and migration reflected in the musical productions of Iranian artist Mahsa Vahdat. In this regard, the research question was determined as follows: What are the themes based on gender and migration reflected in Mahsa Vahdat's musical productions? This study examined Mahsa Vahdat's compositions and recordings of poems inspired by Sufi literature, and conducted a comprehensive review of her musical productions. The artist, who approaches the traditional structure of Iranian music with a modern approach, explores social and individual issues in her works. Qualitative coding and thematic analysis were conducted to identify the challenges of being a female artist, the experience of migration, and spiritual themes related to the Sufi tradition, particularly emphasized in her lyrics. Personal interviews with Vahdat also supported the research process. Vahdat's art represents not only a musical expression but also a search for identity and freedom. The metaphorical and thematic use of the sacred meanings of being a woman in her works offers a unique perspective on Iranian culture and the artist's life experience. The resulting content extends from the relationship between women and identity conveyed through music to mythological elements, archetypal and cosmogonic emphasis blending gender based themes with Iranian mythology, from the creational wisdom of the female theme to the spirituality that leads to the source of existence, and from the belief in unity to the elements of nature.

Keywords: Mahsa Vahdat, migration and music, gender, Iranian music, sufi music.

GİRİŞ

Doğduğu coğrafyanın sosyokültürel yapısı, kadın kimliğiyle müzikte yol alabilme çabası, kadın sanatçılar üzerinde bulunan baskı, sansür ve yasaklar, Mahsa Vahdat'ın müziğinde karakteristik bir yapı oluşturmuştur. Vahdat'ın müzikal tarzı; İran müziği, Pers müziği, Fars müziği, etnik müzik, sufi müzik gibi geleneksel sınıflamalara dahil edilebilir. Bununla birlikte caz ve blues gibi modern Batı stilleriyle müziğini buluşturduğu, ayrıca acapella ve quartet gruplarla işbirliği yaptığı örneklerle de sıklıkla rastlanmaktadır (Mahsa Vahdat Resmi Web Sitesi, 2023). Bestelerinde ve şarkılarında dikkat çeken *tahrir* olarak isimlendirilen vokal tekniği onun müziğinin en temel karakteristik özelliği olarak ifade edilebilir (During, 2023: 336). Bu tekniğin kullanımı acı, hüznün, zulüm, manevi derinlik gibi temaların müzikte karakterize olmasına neden olmakta ve dinleyiciye bu duyguların aktarımının sağlanmasına yardımcı olmaktadır. İran'daki yaşamı, kadın müzisyen kimliğini inşa etme çabaları, sonrasında Batı'ya göçün getirileri, sufi müzikle olan bağlantısı, Mevlâna Celaleddin Rumî'nin sözlerini bestelemesi ve seslendirmesi gibi etkenler, müziğine hâkim olan bu duygusal temaların neden ön plana çıktığını da açıklamaktadır. Rumî'nin beyitlerinde yer alan aşk, varoluş, hakikati arama temaları Vahdat'ın yorumunda özgürleşme ve direniş temalarıyla bütünleşmektedir (Kişisel Görüşme, Mahsa Vahdat, 25.04.2025). Bu nedenle onun eserlerinde söz ve şiir müziğin merkezine yer alan temel bir öğedir. Toplumsal baskılar sebebiyle göçün nasıl deneyimlendiği, Vahdat'ın müziklerinde merkezi bir yer tutmaktadır. Vahdat, yalnızca İran müziğini modern bir forma dönüştüren bir sanatçı değil, aynı zamanda bireysel direnişi müziği aracılığıyla görünür kılan bir anlatıcıdır. Bu çerçevede, Mahsa Vahdat'ın müzikal üretimlerine yansıyan toplumsal cinsiyet ve göç temaları, şarkı sözleri üzerinden nitel araştırma yöntem ve teknikleriyle incelenmiştir. Araştırma sürecini desteklemek amacıyla Mahsa Vahdat ile kişisel görüşme gerçekleştirilmiştir. Şarkı sözlerinde sufizm, göç, toplumsal cinsiyet, ayrılık ve acıya dayalı konular nitel kodlama ile belirlenmiş sonrasında bu kodlardan yola çıkarak müziğe bir ifade aracı olma niteliğini kazandıran temalar belirlenerek tematik analiz yapılmış ve tablolastırılarak yorumlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmada Mahsa Vahdat'ın müzikal üretimlerinde toplumsal cinsiyet, direniş ve göç konuları ile ilişkilenen kültürel aidiyetin, sufizmin ve manevi derinliğin nasıl ifade edildiğini anlamak amacıyla nitel araştırma yöntem ve tekniklerinden faydalanılmıştır. Etnografya (Kültür

Analizi) desenine dayalı olarak yürütülen araştırma sürecinde Mahsa Vahdat ile ilgili akademik kaynaklar, internette yer alan içerikler, albümler, sosyal medya platformları ve ilgili diğer dokümanlar taranmış, ayrıca Mahsa Vahdat ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak bir kişisel görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme formu, sanatçının müzikal üretimlerine yansıyan toplumsal cinsiyet ve göç temalarına ilişkin düşüncelerini derinlemesine anlamaya yönelik sorulardan oluşmaktadır. Ağırlıklı olarak doküman analizi ve görüşme tekniğinden faydalanan bu süreçte Vahdat'ın şarkı sözlerinin içerikleri ile kişisel görüşmede aktardığı bilgiler kodlanmış, bu kodlar doğrultusunda evrilen temalar üzerinden bir içerik analizi süreci yürütülmüştür. Bu analiz sürecini onun röportajları, kişisel web sitesinde yer alan bilgiler, haber ve diğer kaynaklardan elde edilen veriler desteklemiş, böylece yorumlama sürecine katkıda bulunmuştur. Analiz sürecinin sonunda müzik kanalıyla aktarılan kadın ve kimlik ilişkisinden, mitolojik unsurlara, toplumsal cinsiyete dayalı konuların İran mitolojisi ile harmanlandığı arketipsel ve kozmogonik vurgulara, *kadın* temasının yaradılışsal bilgeliliğinden varoluşun kaynağına götüren maneviyatına, vahdet inancından doğa unsurlarına uzanan bir içerik karşımıza çıkmıştır. Bu içerik kodlar ve temalar üzerinden, ilgili şarkı sözleri ile ilişkilendirilerek tablolar halinde sunulmuştur.

İran'dan Dünyaya: Mahsa Vahdat

Ataerkil toplum düzeni, dünyanın birçok yerinde kadınların toplumsal rollerini sınırlamış; sosyal, ekonomik, politik yaşamda ikinci plana bırakılmasına yol açmıştır. Bu durum dünya üzerinde birçok ülkede, çok sayıda örnekle kendini göstermektedir. İran, tarihsel yapısı, kültürel yapısı ve dini referanslarla yönetilen toplum düzeni nedeniyle toplumsal cinsiyet rollerinin dağılımında erkek egemen bir anlayışın güçlü bir biçimde uygulandığı ülkelerden biridir. Özellikle 1979 yılında İran İslam devrimi sonrasında ataerkil yapı erkekleri ailede ve toplumda baskın konuma getirirken kadınları daha çok geleneksel rollerle kısıtlamıştır. Kadınlara öngörülen bu geleneksel roller köyde yaşayan kadınları ev işçisi, kentte yaşayan kadınları ise ev hanımı statüsü ile sınırlarken eğitim düzeyi yüksek olan kadınlar çalışma hayatında yerini bulamamış ve destek alamamıştır (Kahraman, 2014: 78-79). Müziğe katılım oranları söz konusu olduğunda sanatsal ifade biçimlerine de müdahale edildiği ve kadınların bu alandaki varlığının kısıtlanmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Örneğin, kadınların solo şarkı söylemesi, sahne alması ve kamusal alanda müzik yapmaları yasaklanmıştır (Çakmak, 2018: 125). Tüm bu yasaklara rağmen müziğini rahatlıkla ortaya koymak isteyen Vahdat, sansürsüz bir müzik yaşantısının yollarını

yaratmayı başarmıştır. Bu durum onun müziğinde direniş, özgürlüğe, sufizme dayalı derinliğe, acı ve özleme dayalı bir ifadenin karakterize olmasını sağlamıştır. Dolayısıyla Mahsa Vahdat İranlı kadınların mücadelesini temsil eden bir profili de yansıtmıştır. İran'ın erkek egemen ve muhafazakâr toplumsal yapısında müziğini baskılara karşı bir direniş aracı olarak kullanmıştır. Ancak eserlerini özgür bir ortamda icra edebilmek adına göç etmek zorunda kalmıştır (Kişisel Görüşme, Mahsa Vahdat, 25.04.2025). Mahsa Vahdat'a ait bir kare Fotoğraf 1'de verilmiştir.

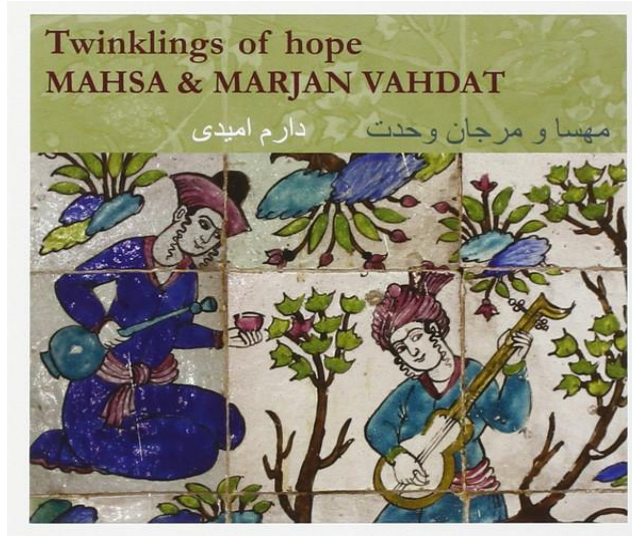

Fotoğraf 1. Mahsa Vahdat (The Autumn Salon, t.y.).

29 Ekim 1973 yılında Tahran'da dünyaya gelen Mahsa Vahdat, ailesinin desteği ile küçük yaşlardan itibaren müzik ile ilgilenmeye başlamıştır (Kirkegaard, 2017: 34). Geleneksel İran müziğinin kökenlerine ve köklü şairlerin eserlerine duydukları ilgi, onun müziğini oldukça şekillendirmiştir (Kişisel Görüşme, Mahsa Vahdat, 25.04.2025). İran'da kadın seslerinin yasaklandığı dönemde Mahsa Vahdat, kız kardeşi Marjan Vahdat ve farklı ülkelerden sanatçılarla birlikte yer aldığı "Axis of Evil" adlı uluslararası ilk albümünde, İran, Irak, Filistin, Afganistan, Kuzey Kore, Suriye ve Küba'ya ait ninnileri seslendirmiştir (Valley Entertainment, 2004). Mahsa ve Marjan kardeşlerin uluslararası düzeyde ses getiren ilk çalışmaları ise İtalyan Konsolosluğu'nun İran'daki yazlık binasında peçesiz bir konser gerçekleştirmeleri ve bu konserin kayda alınması ile gerçekleşmiştir. İran'da solo şarkı söylemek ve kadınların müziğe katılımı her ne kadar kısıtlı olsa da Vahdat'ın ifadelerine göre konsolosluk gibi ortamlarda konser verebilmesi bile çok sevdiği ülkesi İran'dan göç etmemesi için yeterli bir sebeptir (Kişisel Görüşme, Mahsa Vahdat, 25.04.2025).

Mistisizmi insanın kendini, yaşadığı hayatı ve çevresini tanımasına olanak sağlayan bir unsur olarak gören Vahdat, sufizm ve kendi icrası arasında sıkı ilişkiler kurmuştur. Kendi söylemlerine göre onun müziğindeki sufi unsurlar klişe değil daha çok özgün bir bakış açısı ile varolmuştur. Bu konuyu ise şu ifadelerle açıklamıştır: *Rumî'yi seslendirdiğimde her zaman çok belirgin bir sufi ritmine uyuyorum. Rumî, Hafez ya da diğer şairlerin eserlerine kendi yaklaşımlarımı katıyorum. Çünkü onlar sadece İran'da, Türkiye'de veya Doğu'da değil Batı'da da özel bir çerçevede tanınıyor* (Kişisel Görüşme, Mahsa Vahdat, 25.04.2025). Bu anlayışın bir yansıması olarak, 2011 yapımı *Twinklings of Hope* adlı albümde Mahsa ve Marjan Vahdat kardeşler, Rumî, Hâfız ve Hayyam'ın şiirlerini müzikal bir forma dönüştürerek seslendirmişlerdir. Albüm, sufi düşüncesinin evrensel temalarını çağdaş bir müzikal ifade biçimiyle bir araya getirmesi bakımından dikkat çekicidir. Albüm içerisinde yer alan ve sözlerinin İranlı şair Mohammad Ebrahim Jafari'e ait olan "Lullaby" isimli şarkıda yine İran'a duyulan özlem ve memleket hasretinin yanı sıra İran'daki kısıtlamalar üzerine "Topraklarımızın özgür olması için dua edin" dizeleri yer almaktadır. Yine aynı albüm içerisinde yer alan, kız kardeşi ile umudu anlatan "twinklings of hope" isimli şarkıyı evlerinin çatısında seslendirmeleri direniş temasının müzik üzerinden görünürlük kazanan ilk deneyimini yansıtır. Vahdat, bu eylemin İran hükümeti için büyük bir problem teşkil ettiğini, kendisi ve kız kardeşinin sorgu altına alındığını, mahkemeye çıkarıldıklarını ifade etmiştir. Bu sebeple İran'dan göç etmek zorunlu bir hal almıştır. "Benim için çok zor bir seçimdi. Ya tamamen sessiz olmam ya da geri planda olmam gerekiyordu. Elbette evimi, ülkemi seviyordum. Ama aynı zamanda şarkı söylemeyi bırakamazdım ve sisteme boyun eğmeyi istemiyordum" (Kişisel Görüşme, Mahsa Vahdat, 25.04.2025) ifadeleriyle bu süreci açıklayan Vahdat, "sesim benim evim" söylemini destekler bir biçimde ülkesini terk etmiştir.

2000'li yılların başında, Mahsa, yurtdışına yerleşmeye ve müzik kariyerini ülkesinden uzakta kalarak sürdürmeye karar vermiştir. Bu karar onun uluslararası bir kimlik sahibi olmasına olanak sağlamıştır. Her ne kadar kendi ülkesinden ve kültüründen uzaklaşsa da göç etmek onu geleneksel müzik tarzından ve İran ile olan bağından uzaklaştırmamıştır. Bu durumu kanıtlar bir biçimde Vahdat, evin fiziksel bir ortam olmadığını, sesinin olduğu her yerin ev olarak adlandırılabilceğini ifade etmiştir (Kişisel Görüşme, Mahsa Vahdat, 25.04.2025). Vahdat'ın müziği, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı bir direniş olarak değerlendirilmektedir. Kadınların sessizliğe zorlandığı bir toplumda, onun şarkıları kadınların susturulmuşluğunu temsil etmektedir.

Görsel 1. "Twinklings of hope" albüm kapağı (Mahsa Vahdat Resmi Web Sitesi, 2023).

Mahsa Vahdat'ın Müzik Üretimlerinin Kavramsal Boyutları: Göç, Toplumsal Cinsiyet ve Sansür Çerçevesine Yerleşen Müziğin Seyri

Geçmişten günümüze insanlığın seyrini etkileyen savaşlar, doğal afetler, politik olaylar vs. gibi olgulardan biri de göç unsuru olarak karşımıza çıkar. Göç olgusuna, toplum ve birey hayatında sadece fiziksel bir yer değişimi olarak bakabilmek mümkün değildir. Çünkü göç faktörü somut ve soyut, gözlemlenebilen ya da gözlemlenemeyen sebep ve sonuçlar silsilesiyle oluşan bir süreci meydana getirir. Bu süreç, tarih boyunca bireylerin ve toplumların yaşamlarında kalıcı izler bırakmıştır. Gittikleri yerde yeni bir yaşam kurmaya çalışan toplumlar, kültürel bağlarını, inançlarını, yaşam biçimleri ve alışkanlıklarını da yanlarında götürür (Ak, 2021: 1749). Göç, bireyin yalnızca fiziksel değil, psikolojik bütünlüğünü de etkileyen bir süreçtir. Kişinin alıştığı sosyal çevreden kopması ve bununla birlikte gelen stres, uyum sorunları, kimlik bunalımı gibi durumlara yol açabilir. Özellikle çevresel faktörler bireyin davranışlarını ve inanç sistemini şekillendirdiği düşünüldüğünde, mekânsal değişim ile birlikte birey, yeni bir içsel mücadeleye sürüklenmektedir (Ekici ve Tuncel, 2015: 19). Göç, insanları hem fiziki hem de manevi olarak köklerinden uzaklaştırırsa da müzik, bu uzaklaşmayı aşmak adına güçlü bir bağ olmaktadır. Göçün yarattığı bu etkiler, sanatçılar için hem bir ilham kaynağı hem de bir ifade aracı olarak öne çıkar. Göçe neden olan çeşitli toplumsal dinamiklerin yanı sıra, sansür ve kısıtlamalarla şekillenen yaşam biçimi de bireylerin ayrılış kararında belirleyici bir rol oynamaktadır. İran, gerek İslami devlet kimliği gerekse kadınların yaşam biçimlerine müdahalesi söz konusu olduğunda göç unsurunu tetikleyen bir siyasi ve güvenlik işleyişine sahiptir. Özellikle 1979 İslam Devrimi

sonrası kadınların müzik yapmaları, çalgı çalmaları gibi pek çok eylem yasaklanmıştır (Çakmak, 2018: 125). Bu tür yasaklar, kadınların bastırılmış duygularını ve toplumsal tepkilerini müzik aracılığıyla ifade ettikleri bir direnç alanının oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda, kadınların müzik aracılığıyla direnişini görünür kılan örneklerden biri de İranlı sanatçı Mahsa Vahdat'tır. Müzik ve ülkesi arasında kalmanın yaşadığı ikilemi göçe sığınarak aşmaya çalışmış ve bu ikilemin sonuçlarını yine derinlikli müzikal çalışmalar yaparak müzik üzerinden bir ifade aracına dönüştürmüştür. Kirkegaard ve Otterbeck, *Research Perspectives on The Study of Music Censorship* başlıklı giriş yazısında, kısıtlamalara uymakta güçlük çeken bireylerin çoğunlukla yazarlar, sanatçılar ve müzisyenlerden oluştuğunu vurgulamaktadır (Kirkegaard ve Otterbeck, 2017: 2). Sanatçı kimliğiyle bağlantılı olarak kısıtlamalar, yasaklar ve güvenlik problemleri sebebiyle ülkesini terk eden Vahdat, hem kendi kültürünü temsil etme sorumluluğu hem de yeni bir topluma uyum sağlama gerekliliği arasında bir denge kurmak zorunda kalmıştır. Yapılan araştırmalar doğrultusunda yine bu süreç onun kariyerini şekillendiren en önemli faktörlerden biri olmuştur. Özellikle Batı'daki müzisyenlerle yaptığı işbirlikleri, onun müziğinin küresel çapta tanınmasını sağlamıştır. Göç, onun sadece bir mekânsal hareketi değil, aynı zamanda sanatsal bir dönüşüm süreci olmuştur (Kişisel Görüşme, Mahsa Vahdat, 25.04.2025).

Mahsa Vahdat eserlerinde göç temasını özlem ile ilintilemektedir. Göç temalarının içinde bulunduğu 2009 yılında yayınlanan ve blues sanatçısı Mighty Sam McClain ile birlikte seslendirdiği "*Silent Song*"un (*Sessiz Şarkı*) sözlerinin bir kısmı şu şekildedir:

Beklentilerle dolu sessiz bir sessizlik	سکوت ساکت پر انتظاری...
Dolunayı kırmış bir pınar başında	شکسته قرص مه در چشمه ساری
Gökyüzündeki yıldızın bir mesajı var	ستاره آسمون داره پیامی
Gölgeye bir süvari (atlı, atlı asker) emanet etmiş.	سپرده همره سایه سواری
Kalbim sırların ve düşlerin beşiğidir,	دلم گهواره ی اسرار و رویاست
Ki sesim olmadan ıssız ve yalnızdır	که بی آواز من مهجور و تنهاست
Gel ve özgür ol, ey ruhun şarkısı	بیا آزاد شو ای نغمه ی جان
Bu duvardan geç, Yâr bizimle..."	"...از این دیوار بگذر یار با ماست

(Muztext, t.y.).

İran müziğinin karakteristik özellikleriyle kültürel kökeni ABD'ye dayanan *soul blues* harmanlanması, müziğin daha farklı dinleyici kitlelerine ulaşmasını sağlayan duygusal bağların

yaratımına destek olur. Şarkıda *sessizlik* bir metafor olarak kullanılmış, konuşma ya da şarkı söyleme hakkı elinden alınan bireylerin, özellikle de kadınların maruz kaldığı baskının bir nevi sembolü olmuştur. Elbette burada İranlı bir kadın sanatçı olmak hususu, İslami rejim ve siyasi faktörler açısından müziğin icra edilmesi konusunu toplumsal cinsiyet eşitsizliği açısından ele almamız gerekliliğini beraberinde getirir. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, kadın ve erkeklere yüklenen rollerin zamanla değişmeden sürdüğü, kültürler arasında da benzerlik gösterdiği durumlardır. Kadınlara itaatkâr ve fedakâr roller, erkeklere ise güçlü ve koruyucu roller atfedilir (Saraç, 2013: 28). Celalettin Vatandaş (2007: 42) *Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı* isimli makalesinde toplumun iki cinsten oluştuğunu ve her iki cinsin de birbirine varoluşsal açıdan bağlı olduklarını, ancak toplumsal rollerin dağılımı açısından farklılıkların öneminin bir noktada kendini gösterdiğini söylemiştir. Farklılıklar gerek kamusal alanda gerek mesleki yaşantıda daha çok ayrımcılık olarak kendini gösterir ve bu ayrımcılık kadınların aleyhinde olmaktadır (Vatandaş, 2007: 42). Bu nedenle, son yüzyıldaki önemli toplumsal hareketlerden bazıları kadınların çalışma yaşamı ve mesleki durumları üzerinden işlenen ayrımcılığa başkaldırı şeklinde kendini göstermiştir. Akademik anlamda yapılan çalışmalara bakıldığında toplumsal cinsiyet ve müzik ilişkisinin temelini oluşturan hareketlerin özellikle antropoloji ve feminist kuram alanındaki gelişmelerle birlikte ortaya çıktığı söylenebilir. Bu gelişmelerin etkisiyle, etnomüzikoloji başta olmak üzere birçok disiplinde toplumsal cinsiyet odaklı araştırmalar yaygınlık kazanmıştır. Etnomüzikologlar, müzik performanslarının toplumsal cinsiyet rollerinin aktarımı ve yeniden üretiminde etkili bir araç olduğunu ortaya koymuşlardır (Alkar, 2011: 7). Bu bağlamda, Çınar, Karahasanoğlu ve Şenel'in *Kadın Âşıkların Âşık Sanatı İçerisinde Toplumsal Rollerile Konumlanma Problemleri* adlı çalışması, kadın âşıkların toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan engellere rağmen bireysel direniş stratejileri geliştirerek geleneksel âşıklık sanatındaki varlıklarını sürdürdüklerini göstermektedir (Çınar, Karahasanoğlu ve Şenel, 2008: 54-55). Bruno Nettl (2005), bireylerin enstrüman seçimlerini incelemiş ve bu tercihlerin toplumsal cinsiyet ile olan ilişkisini ortaya koyan çalışmalar yapmıştır (Nettl, 2005: 415-416). Örnek verilen bu çalışmalar, toplumsal cinsiyetin müzikte yalnızca bir temsil biçimi olmadığını; aynı zamanda direniş, kimlik inşası ve kültürel ifade açısından belirleyici bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır.

Devrim sonrası İran'da kadınlar; ideolojik kurallar, kamusal alanda ayrımcılık ve haklarını kısıtlayan yasalarla karşı karşıya kalmış, bu baskılara karşı çeşitli yollarla direniş göstermiştir.

Medya, sivil örgütler ve pasif protesto yöntemlerini kullanarak hak arayışını sürdürmüşlerdir (Kazemi, 2004: 261). Mahsa Vahdat'ın sanatı, İran'da kadınların toplumsal ve kültürel olarak sessiz kalmak zorunda bırakıldığı bir ortamda ortaya çıkmıştır. Kadınların tek başına şarkı söylemesinin yasak olduğu ülkede, Vahdat'ın dünyaya taşıdığı müzik bu sessizliği bozmuş ve kadın sesine bir alan açmıştır. Dolayısıyla kadınların maruz kaldığı toplumsal baskılara dikkat çekerken, şarkılarında bu baskıları eleştiren bir dil kullanmıştır.

Mahsa Vahdat'ın Eserlerinde Müzikal Özellikler

Mahsa Vahdat'ın icra ettiği müzik, İran'ın köklü makam geleneğiyle doğrudan ilişkilidir. Tarihsel süreçte İran müziğinin merkezinde doğaçlamaya dayalı "Destgâh" sistemi yer alır. Destgâh, kendine özgü duygusal atmosfer taşıyan melodik dizilerin bütününden oluşur. Repertuarı oluşturan "redif" ise hem doğaçlamalı parçaları hem de on iki destgâhın parça gruplarını kapsar (Çak, 2018: 53). Mahsa Vahdat, eserlerinde bu köklü sistemin estetik mirasını günümüzle buluşturarak, geleneksel yapıyı özgün yorumlarıyla yeniden üretmektedir. Vahdat, bu derin tarihi inceleyip kendini bu alanda geliştirerek eserlerinin temellerini geleneksel öğeler üzerine kurmuş ve Pers müziğini yeni bir çehre ile dünyaya sunmayı hedeflediğini dile getirmiştir (Kişisel Görüşme, Mahsa Vahdat, 25.04.2025). Geleneksel İran müziğinde kullanılan uzun melodik geçişler ve doğaçlama unsurlar, onun eserlerinde duygusal yoğunluğu artırmaktadır. İran'ın geleneksel müziğini modern bir perspektifle yorumlayan Vahdat, bu yaklaşımıyla farklı kültürlerden dinleyicilerle iletişim kurabilmiş ve eserlerinde derin bir duygusal etki oluşturabilmiştir. Onun melodik yapıları, geleneksel ile modern etkilerin uyumlu bir şekilde birleştiği bütünsel bir karakter taşımaktadır. Bu özellikler, Vahdat'ın şarkılarında yalnızca İranlı dinleyicilere değil, farklı kültürlerden insanlara da hitap eden bir ifade yaratır.

Vahdat, eserlerinde yalnızca farklı şairlerin şiirlerini kullanmakla kalmadığını, kendi yazdığı şiirleri de bestelediğini söylemiştir. Yaşam koşulları ne olursa olsun ilhamının hep canlı kaldığını, her fırsatta besteler yapabildiğini ve bu besteleri yazarken mutlaka kendi hayatıyla bir bağ kurduğunu ifade etmiştir (Kişisel Görüşme, Mahsa Vahdat, 25.04.2025). Fars edebiyatının zenginliğinden ilham alan Mahsa Vahdat, eserlerinde aşk, ayrılık, özlem, göç ve insanın içsel yolculuğu gibi temaları ön plana çıkarmaktadır. Bunun yanında, toplumsal cinsiyet, özgürlük ve kimlik gibi evrensel meseleleri de derin bir duyarlılıkla ele almaktadır.

BULGULAR

Bu bölümde, Mahsa Vahdat'ın *I am Eve*, *Twinklings of Hope*, *Placeless* isimli üç şarkısının sözleri üzerinden analiz süreci yürütülmüştür. Bu eserlerin hepsi için ortak noktalar söz konusu iken aynı zamanda şarkı sözlerinin verdiği mesajlar açısından birbirlerinden ayrılan tarafları da mevcuttur. Her bir dize, kadını varoluşun kaynağına uzanan bir hakikat ve bilgelik sembolü olarak vurgularken, bu durumu mitolojik ve dini temsiller aracılığıyla görünür kılar. Şarkı isimleri bu noktada en dikkat çekici ana temaları göstermektedir. Vahdat'ın İran'daki mücadelesi *Twinklings of Hope* ile kadının toplumsal direnişi temsiline bürünürken *I am Eve*, kadını yaradılışın bir hazinesi anlamına kavuşturur. *Placeless* ise Vahdat'ın göç ve zorluklarla mücadelesini hatırlatan bir metafor olarak karşımıza çıkar. Burada onun dikkat çekici söylemi “Sesim benim evim” akıllara gelmektedir.

1. “I am Eve” (Ben Havva’yım) Şarkı Sözlerinin İçerik Analizi Bulguları

ŞARKI SÖZLERİ	KOD	AÇIKLAMA	TEMA
حوا منم من زن Havva, ben de bir kadını	K	Kadın kimliğinin varoluşu ve güç.	KKH
پُربار دامن من Eteğim dolu	B	Eteğin doluluğu ifadesi, kadının niteliğine yaradılışsal, manevi derinlik ve bilgelik vurgusu yapar.	KKH
برگی ز گلشن من تهمنه و تَهْمَن Tehmine ve Tahmatan Benim Gülbahçemden birer yaprak	BM	İran'ın en önemli destanlarından olan <i>Şehnâme</i> , Tahmatan (Rüstem için kullanılan, kuvvetli anlamına gelen bir mahlas) ve Tehmine gibi karakterleri ölümsüzleştirmiştir. Bu kahramanlar tarihsel ve kültürel olarak destanın merkezinde yer alır. Fakat burada kadının yaratıcı gücü bu mitolojik figürlerin bile ötesine yerleştirilmiştir (Firdevsi, 1994: 294-300).	KMG
حوا منم، منم زن Ben Havva'yım, ben bir kadınım	K	Kadın olma kimliğinin varoluşu ve güç.	KKH
در شعر آفرینش بیت الغزل تن من Yaratılışın şiirinde Beytül Gazel benim bedenimdir	K	Eğer yaratılış bir şiir olarak tasavvur edilecek olursa, onun <i>Beytü'l Gazel</i> 'i, yani en güzel ve anlam yüklü beyti, kadının bedenidir (Yalçinkaya, 2008: 152). Kadın varoluşsal anlamda yaratılışın merkezi ve en etkileyici unsurudur. Bu bağlamda yaratılış bir sanat formu olarak kabul edildiğinde, bu sanatın en önemli öznesi kadındır.	KKH
زیبای پُر فن من در پرده چون پسندی Perdede görürsen beğenirsin sanatsal güzelliğimi	SG	“	KKH
تا قلب کهکشان دود Galaksinin kalbine kadar duman	KKY	Kadının manevi gücünün saklı bir zenginlik olarak sunulması.	KKH

خاکستری غم آلود Kömürleşmiş, hüznle dolu	KKY	“	KKH
زندانی گل اندود Çamurla kaplı bir mahkûm	KKY	Kadının gücü ve potansiyelinin bastırılması. Kadının manevi gücünün saklı bir zenginlik olarak sunulması.	KKH
خورشید روشن من Benim parlak güneşim	KKY	“	KKH
مشکن حريم من را Benim kutsal alanımı kırma	KKY	Kadının bedeni, kimliği ve tarihsel varlığını “kutsal alan”, “tapınak”, “vatanın annesi” ve “yaratıcı kaynak” gibi imgelerle betimler. Kadının temsil ettiği bu alanlara yapılacak her müdahale, yalnızca bireysel değil, aynı zamanda tarihsel hafızanın, kültürel kökün ve ulusal kimliğin tahrip edilmesi anlamına gelir.	KKH
مهرابه ی کهن را Bu eski kutsal tapınağı	KKY	“	KKH
این مادر این، وطن را Bu vatanın annesini	KKY	“	KKH
ای زاده از من من Benden doğmuş olan (benim eserim olan bu kutsal tapınağı kırma veya benden alma)	KKY	“	KKH
من زن، بزرگ، مادر Ben bir kadını, ben büyüğüm, ben anneyim	KKY	Kadınlık kimliği, annelik ve büyüklükle birleştirilmiş bir güçlü ifade.	KKH
زرتشت هام در بر Bağrımda Zerdüş't'lerim var	KZ	Zerdüş't, İran'ın en önemli dini figürlerinden biri olup, Zerdüş'tlük dininin kurucusudur (Yıldırım, 2009: 11). Burada kadının içindeki gücün, bilgeliğin ve evrensel öğretilerin potansiyeli vurgulanır.	KAB
مهد پس ایزد آذر Tanrı İzed Azad'ın doğuş yeri ben	KZ	Kadın, sadece bir varlık değil, aynı zamanda Tanrı'nın ve kutsal güçlerin doğuşunun kaynağı.	KAB
برگینه دامن من Yaprak dolu eteğim (inançlar ve kültürlerin doğuş yeri eteğim)	KZ	“	KAB

Tablo 1.1 *I am Eve (Ben Havva'yım) Şarkı Sözlerinin İçerik Analizi.* (KKH: Kozmogonik Açıdan Kadın ve Hakikat, KMG: Kadının Manevi Gücü, KAB: Kadın Arketipi ve Bilgelik, K: Kadın arketipi, B: Bilgelik, BM: Bilgeliğin mitolojik bir göstergesi, SG: Sanat yolu ile görünürlük, KKY: Kutsallık, kadın ve yaradılış, KZ: Kadının ilahi gücünün Zerdüş'tlük üzerinden göstergesi).

“*I am Eve*” adından da anlaşılacağı üzere, kadının varoluşsal kimliğini ve ataerkil anlatılar içindeki konumunu yeniden tanımlamayı amaçlayan bir metin olarak değerlendirilmiştir. “*I am Eve*” sadece bir şarkı değil aynı zamanda şarkının da içinde bulunduğu bir albüm adıdır. Albümdeki şarkıları kız kardeşi Marjan Vahdat'la birlikte seslendirmiş, şarkıların düzenlemesi ve prodüksiyonunu kendisi gibi müzik ile ilgilenen eşi Atabak Elyasi yapmıştır. Vahdat, bir

röportajında, albüm kapağındaki kadın heykelinin yüzyıllardır ayakta durduğunu ve kadınlığın sembolü olduğunu belirtmiştir. “Hâlâ güzel ve hâlâ sağlam” ifadesiyle kadınların direncini vurgulayan Vahdat, bu heykelin kadın sesinin hiçbir zaman tamamen susturulamayacağını da bir göstergesi olduğunu söylemiştir (Şen, 2008).

Görsel 2. “I am Eve” albüm kapağı (Mahsa Vahdat Resmi Web Sitesi, 2023).

2. “Twinklings of Hope” (Umudun Parıltıları) Şarkı Sözlerinin İçerik Analizi Bulguları

Mahsa Vahdat’ın kişisel görüşmede özellikle vurguladığı üzere, sanatçı bu eseri kız kardeşi Marjan Vahdat ile birlikte Tahran’daki evlerinin çatısında başörtüsü takmadan seslendirmiş ve kayıt altına almıştır. İran’da kadınların sahneye çıkması ve solo şarkı söylemesi yasaklandığı bir dönemde, bu performans, sanatçının hem müzikal hem de politik kimliğini açıkça ortaya koyduğu ilk adımlardan biri olmuştur. Bu kayıt, yalnızca sanatsal bir üretim değil, aynı zamanda kamusal alanda kadın sesi üzerindeki denetimi ihlal eden bir eylem niteliğindedir.

ŞARKI SÖZLERİ	KOD	AÇIKLAMA	TEMA
دارم امیدى Umudum var	URS	Baskıya rağmen umudu ifade eden direnişin temeli	UD
در آسمانت دیده ام ابر سپیدی Senin gökyüzünde beyaz bir bulut gördüm	URS	Beyaz bulut umudu ve özgürlüğü simgeler.	UDİ
ای ابر دلکش Ey asi bulut	URS	“	UDİ
ای اسب سرکش Ey asi at	URS	“	UDİ
دستی به یالت می نشیند تک سواری Bir el yelene konacak, tek başına bir süvari	AMT	Demirci Kâveh, İran mitolojisi ve Firdevsî’nin <i>Şehnâme</i> ’sinde zalim kral Zahhâk’a karşı direnen önemli bir kahraman olarak yer alır. Zahhâk, Kâveh’in 18 oğlundan 17’sini acımasızca öldürür	UDM

		ve geriye yalnızca bir oğlu kalır. Buna rağmen Kâveh, halkı etrafında toplayarak ilk direnişi başlatmış ve böylece Feridun'un yönetiminin kurulmasına öncülük etmiştir. (Firdevsi, 1994: 71-79)	
تک سوار بی قراری کاوه ای در کار یاری	AMT	“	UDM
Aşkı arayan sabırsız yalnız süvari Kâveh			
عاشقی	AMT	“	UDM
Bir aşık			
عاشقی چشم انتظاری	AMT	“	UDM
Yol gözleyen bir aşık			
صحرا ندیدی تک سوار آرزو را Ey Çöl ! Umudun yalnız süvarisi gibisini görmedin	YUY	Dize, bireysel ya da toplumsal baskılara karşı tek başına yürüyen bir karakteri işaret eder. Çatıda şarkı söyleme cesareti ile Kâveh arasında ilişki kurulması	UDM
در آسمان و بر زمین مانند او را Onun gibi gökte ve yerde yok	E	Direnin temsil olan Kâveh'in benzersizliği vurgulanır.	UDM
این قاصد پر قصه بی گفتگو را Konuşmadan hikâye anlatan bu elçi	MV	Yaşanmışlıkla dolu ama suskun kalmış bu elçi Kâveh'dir. Dolayısıyla Kâveh'in mitolojik karakteri burada anlatılmak istenileni anlaşılır kılar. Kâveh suskunluk ve bilgelik arasındaki ilişki ile vurgulanır. Çatıda şarkı söyleme direnişi, eylemi ile Kâveh arasında ilişki kurulmaya devam ediliyor.	UDM
ابر سپید سرکش امید ما را Umudumuzun asi beyaz bulutu	URS	Beyaz bulut umudu ve özgürlüğü simgeler.	UDİ

Tablo 2. *Twinklings Of Hope (Umudun Parıltıları) Şarkı Sözlerinin İçerik Analizi.* (URS: Umut sembolü olarak renk simgeselliği, UD: Umut, Direniş, UDİ: Umudun bir doğa imgesi olarak sunulması, AMT: Aşkın mitolojik bir temsili olarak Kâveh, UDM: Umut ve direnişin mitolojik bir göstergesi olarak sunulması, YUY: Yalnızlık ve umudun yolculuğu, E: Eşsizlik, MV: Mahsa Vahdat'ın şarkı üzerinden aktarmak istediği anlamlara bir elçi olarak Kâveh figürü).

Şarkı üzerine yapılan içerik analizi sonucunda, baskı, direniş ve umut temalarının güçlü bir biçimde temsil edildiği belirlenmiştir. Şarkının adı, baskı ve engellere rağmen umudu koruma ve hayata tutunma iradesini doğrudan temsil etmektedir. Bununla birlikte, şarkının yaratım süreci ve icra bağlamı, sözlerin ötesinde politik bir anlam taşımaktadır. Bu performans, sessiz bir başkaldırının, bedensel ve sanatsal özgürlük arayışının sembolü olarak değerlendirilmiştir. Analiz sürecinde, mitolojik düzeyde “Demirci Kâveh” figürüyle kurulan benzerlik dikkat çekicidir. Kâveh'in zalim yönetim karşısında başlattığı direniş, Vahdat'ın sanatsal anlatımında yeniden anlam bulmaktadır.

3. “Placeless” (Yersiz) Şarkı Sözlerinin İçerik Analizi Bulguları

ŞARKI SÖZLERİ	KOD	AÇIKLAMA	TEMA
چه تدبیری مسلمانان Müslümanlar, ne yapabilirim?	VS	Benliğini anlamaya çalışan bir ruhun arayışını ifade eder. Bireyin kendi özünü tanıyamaması	KA
که من خود را نمیدانم Kim olduğumu bilmiyorum.	VS	“	KA
نه ترسا نه یهودیم Ne Hristiyanım ne de Yahudiyim	DKA	Tüm aidiyetlerden sıyrılarak daha üst düzey bir ilahi farkındalığa ulaşmaya çalışır. İnanç sistemlerinin ötesine geçen bir ruh hali ifade edilir.	AF
نه گبرو نه مسلمانم Ben Zedüştlü değilim, Müslüman değilim	DKA	“	AF
نه شرقی ام، نه غربی ام Ben Doğulu değilim, Batılı da değilim.	DKA	“	AF
نه بحری ام نه بری ام Ne karadanım ne de denizden	DKA	“	AF
نه زرکان طبیعی ام Ben doğanın kuyularından (maden) değilim,	DKA	“	MVA
نه از افلاک گردانم Ne de gök kubbenin kürelerinden,	DKA	“	MVA
نه از بلغار و سقسنیم Bulgar'dan değil, Şaksin'den değil	MBA	“	VV
نه از ملک عراقینم نه از خاک خراسانم Ben Irak ya da Pers diyarından değilim	MBA	“	VV
نشانم بی نشان باشد Benim izim izsizlik	MBA	“	VV
مکانم لا مکان باشد Benim yerim yersizlik.	MBA	“	VV
نه تن باشد نه جان باشد Ne bedenim var ne de ruhum	VAA	“	VV
که من از جان جانانم Benim bedenim canandandır (tanrı)	VAA	“	VV

Tablo 3. Placeless (Yersiz) Şarkı Sözlerinin İçerik Analizi. (VS: Varoluşsal sorgu ve benlik bilinmezliği, KA: Kimlik arayışı, DKA: Dini kimlikten arınma ve vahdet anlayışına gönderme, AF: Aşkın bir farkındalık, MBA: Milli bilinç ve kültürel aidiyetten arınma ve vahdet anlayışına gönderme, VV: Vahdet-i vücud).

Elde edilen bulgular, “varoluş” ve “kimlik arayışı” temalarının eserde belirgin şekilde işlendiğini göstermektedir. Bu bağlamda Mevlâna’nın dizelerinde sıkça karşılaşılan yersizlik teması, yalnızca fiziksel değil, kozmik ve ruhani bir arayışın metaforu olarak yorumlanabilir. Bu anlayışa göre insan, evrendeki yerini anlamaya çalışırken içsel bir yolculuğa çıkar ve bu yolculukta

Tanrı'ya yaklaşır (Bağçeci ve Öner, 2018: 73). Benzer bir varoluşsal arayış, Mahsa Vahdat'ın sanatsal seçimlerinde de kendini gösterir. Vahdat'ın söylemlerinden, seslendireceği şiirleri seçerken kendi yaşam öyküsüyle bağ kurduğu anlaşılmaktadır. Eserlerin sözleri incelendiğinde, bu seçimlerin onun zorunlu göç deneyimiyle örtüştüğü görülmektedir. Bu bağlamda göçmenlik, yersizlik duygusu ile doğrudan bağlantılı olabilmektedir. Vermiş olduğu bir röportajda şu sözlerle duygularını ifade etmiştir "*Placeless adını verdiğimiz bu albümün yapım sürecinde, daha önce deneyimlediğim tüm temalar bir noktada birleşti. Yuvam, kimliğim ve bu dünyadaki yerimle ilgili hislerim, müzik aracılığıyla insanlık ve dostluğun özel bir deneyimiyle bir özgürleşme anına dönüştü*" (The Autumn Salon, t.y.). Mahsa Vahdat'nın *Placeless* albümü, yalnızca vokalin merkezde yer aldığı bir performans olmaktan öte farklı kültürel müzik geleneklerinin harmanlandığı bir müzikal anlatıdır. Albüm, İranlı sanatçı Vahdat ile San Francisco merkezli Kronos Quartet üyeleri David Harrington (keman), Gabriela Díaz (keman), Ayane Kozasa (viyola) ve Paul Wiancko'nun (çello) ortak çalışmasıyla hayat bulmuştur (Kronos Quartet, t.y.). Doğu'nun geleneksel melodileriyle Batı'nın klasik tınlarını bir araya getiren bu yapıt, kültürel bir sentez sunmaktadır. Melodik yapının değişken örgüsü, bireysel iç yolculuğu ve göç temasına eşlik eden duygusal dalgalanmaları simgesel bir biçimde yansıtmaktadır. Bu yönüyle albüm, farklı müzikal ve kültürel kökenlerin birlikte var olabileceğini gösteren güçlü bir örnektir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mahsa Vahdat'ın müzik kariyeri ve eserleri, geleneksel İran müziğini modern bir bağlama taşıırken, kadın ve göç temalarıyla da derin bir anlam kazanmıştır. Sanatçının eserleri kadın hakları, kimlik ve aidiyet meselelerinin müzikal bir dile nasıl dönüştüğünü gözler önüne serer niteliktedir. Göç, yalnızca coğrafi bir ayrılık olarak değil, aynı zamanda sanatçının kimliğini ve üretim biçimini dönüştüren bir süreç olarak karşımıza çıkmıştır. Şarkı sözleri üzerinden yapılan analizler, kadınların kısıtlanmasına karşı sanatsal bir direniş olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda sanatçının geleneksel müziği insan haklarının en temel evrensel mesajlarına aracılık eden üretimlerdir. Araştırma süresince, Mahsa Vahdat'ın müzik üretimleri, kişisel söylemleri, verdiği röportajlar, akademik kaynaklar, web sayfaları ve şarkıları gibi çeşitli veri dokümanları analiz edilmiştir. Bu analizler, müzik üretimleriyle anlam kazanan derin mesajların direniş ve aidiyet kavramlarıyla ilişkilendiğini ortaya koymuştur. Kadın arketipinin kutsallığı, yaradılışsal olarak kutsal atfedilen mesajlar, metafiziksel olarak kadının özsel varlığına yüklenen kutsal mesajlar, İran mitolojisi ile harmanlanan kozmogonik kadın ve hakikat temaları, kadının değerini

varoluşunun özünde arayan, onun kutsallığını, hakikatini mitolojik göstergelerle tanımlayan şarkı sözlerinin içerikleri, bu direniş ve aidiyetin anlamsal dayanakları olarak karşımıza çıkar. Sanatın toplum meseleleri üzerindeki öncülük vasfını Vahdat örneği üzerinden tekrar görebilmekte, vicdani ve ahlaki değerlerin izlerini bünyesinde taşıyarak sufizme dayalı en bireysel, özsel anlam odaklarına ulaşabilmekte, aynı zamanda sosyokültürel deneyimleri içeren, topluma hizmet eden konuları da bu çerçeveye yerleştirebilmekteyiz. Bu nedenle Mahsa Vahdat'ın müzikal yolculuğu, yalnızca bir sanat kariyeri değil, aynı zamanda toplumsal direnişin, kültürel yeniden inşanın ve bireysel özgürlüğün sanatsal bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKLAR

- Ak, B.U. (2021). Göç Kavramı ve Kuramları. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 8(72), 1749–1758.
- Alkar, R. (2011). *Müzik ve Toplumsal Cinsiyet: Farklı Kültürlerin Müzik Pratiklerinde Kadının Konumu*. Karaburun Bilim Kongresi'nde sunulmuştur.
- Bağçeci, F. S. ve Öner, O. L. (2018). Mevlevilik Geleneğinde Müzik ve Kozmoloji İlişkisi. *II. Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu*, 71–76.
- Çak, Ş. E. (2018). Geleneksel İran Müziğinde Kullanılan Formlar, Çalgılar ve Kültürel Etkileşim. *Ahenk Müzikoloji Dergisi*(3), 44-65.
- Çakmak, S. (2018). İran Müzik Kültüründe Kadın Müzisyenlerin Sosyolojik Durumuna Genel Bir Bakış. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 11(21), 115-131.
- Çınar, S., Karahasanoğlu, S. ve Şenel, S. (2008). Kadın Âşıkların Âşık Sanatı İçerisinde Toplumsal Rollerile Konumlanma Problemleri. *İTÜ Dergisi / B: Sosyal Bilimler*, 5(2), 45–56.
- During, J. (2023). The persian tahrir as glottal technique and melismatic form. In *Space of Mugam 6th International Music Festival*, 336-342.
- Ekici, S. ve Tuncel, G. (2015). Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 9-22.
- Firdevsi. (1994). *Şehname*. (Çev. N. Lugal). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kahraman, L. (2014). İranlı Kadınların Toplumsal ve Siyasal Profili. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 17(2), 71-120.
- Kazemi, F. (2004). *Toplumsal Cinsiyet, İslam ve Politika* (D. Özalp At, Çev.). *Social Research*, 67(2), 453–474. (Orijinal çalışma 2000 yılında yayımlanmıştır).

- Kirkegaard, A. (2017). Silencing artists: Reflections on music censorship in the case of Mahsa Vahdat. A. Kirkegaard, H. Jarviluoma, J. S. Knudsen ve J. Otterbeck (Ed.), *Researching music censorship* içinde (28-51. ss.). Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing.
- Kirkegaard, A., ve Otterbeck, J. (2017). Introduction: Research perspectives on the study of music censorship. A. Kirkegaard, H. Jarviluoma, J. S. Knudsen ve J. Otterbeck (Ed.), *Researching music censorship* içinde (1-8. ss.). Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing.
- Nettl, B. (2005). *The study of ethnomusicology: Thirty-one issues and concepts*. Chicago: The University of Illinois Press.
- Saraç, S. (2013). Toplumsal cinsiyet ve kadın. C. Ertung, L. Gültekin, G. Güneş ve A. Şimşek (Ed.), *Toplumsal cinsiyet ve yansımaları* içinde (27-32. ss.). Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *Sosyoloji Konferansları*(35), 29-56.
- Yalçinkaya, Ş. (2008). Gazelde Kırılma Beyitleri: Beytü'l-Gazeller. *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 149-162.
- Yıldırım, N. (2009). Zerdüş ve Öğretisi. *Doğu Araştırmaları*(3), 5-24.

Web Kaynakları

- Kronos Quartet. (t.y.). *The Organization*. Kronos Quartet. (Erişim adresi: <https://kronosquartet.org/the-organization/>), (Erişim tarihi: 08.09.2025).
- Mahsa Vahdat Resmi Web Sitesi. (2023). *Discograph*. (Erişim adresi: <https://www.mahsavahdat.net/discography>), (Erişim tarihi: 15.12.2024).
- Muztext. (t.y.). *Silent Song - Mahsa Vahdat, Mighty Sam McClain şarkı sözleri*. (Erişim adresi: <https://en.muztext.com/lyrics/mighty-sam-mcclain-silent-song>), (Erişim tarihi: 15.01.2025).
- Şen, Z. (2008). SanatLog Mahsa & Marjan Vahdat Röportajı. (Erişim adresi: <https://sanatlog.com/sanat/sanatlog-mahsa-marjan-vahdat-roportaji/>), (Erişim tarihi: 14.01.2025).
- The Autumn Salon. (t.y.). *Sesim benim evimdir*. (Erişim adresi: <https://www.theautumnsalon.com/aswritings/mahsavahdat>), (Erişim tarihi: 13.01.2025).
- Valley Entertainment. (2004). *Lullabies from the Axis of Evil*. Bandcamp. (Erişim adresi: <https://valleyentertainment.bandcamp.com/album/lullabies-from-the-axis-of-evil>), (Erişim tarihi: 16.09.2025).

Kişisel Görüşme

Vahdat, M., (2025, Nisan 25). Online Görüşme, San Francisco.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The sociocultural structure of her birthplace, her struggle to make headway in music with her female identity, and the oppression, censorship, prohibitions imposed on female artists shaped the structure that characterizes Mahsa Vahdat's music. While Vahdat's musical style can be described within categories such as Iranian, Persian, ethnic, and sufi music, examples of her blending modern and Western styles such as jazz and blues, and her collaborations with a cappella and quartet groups are also frequently encountered (Mahsa Vahdat Official Website, 2023). The vocal technique known as *tahrir*, prominent in her songs, can be considered the most fundamental characteristic of her music (During, 2023: 336). The use of this technique helps to characterize themes such as pain, sorrow, cruelty, and spiritual depth in the music and to convey these emotions to the listener. Factors such as her life in Iran, her efforts to establish her identity as a female musician, the consequences of her subsequent migration to the West, her connection to sufi music, her composition and vocalization of Rumi's lyrics explain why these emotional themes dominate her music. The themes of love, existence, and the search for truth in Rumi's verses are integrated with themes of liberation and resistance in Vahdat's interpretation (Personal Interview, Mahsa Vahdat, February 25, 2025). Therefore, in her compositions, lyrics and poetry occupy a central place in the music. The experience of migration due to social pressures holds a central place in Vahdat's music. Vahdat is not only an artist who transformed Iranian music into a modern form, but also a narrator who makes individual resistance visible through her music. Based on this framework, this study aimed to investigate themes related to gender and migration reflected in Mahsa Vahdat's musical productions. These themes, reflected in her lyrics, were examined using qualitative research techniques. A personal interview with Mahsa Vahdat was conducted to support the research process. Qualitative coding was used to identify themes related to Sufism, migration, gender, separation, and pain in the lyrics. Based on these codes, thematic analysis was conducted, and the themes that empower music as a means of expression were identified, tabulated, and interpreted.

METHODOLOGY

This research utilizes qualitative research methods and techniques to understand how cultural belonging, Sufism, and spiritual depth, all related to gender, resistance, and migration, are expressed in Mahsa Vahdat's musical productions. The research, conducted using ethnography (cultural analysis), involved reviewing academic sources, online content, albums and musical recordings, social media platforms, and other relevant documents related to Mahsa Vahdat. Furthermore, a personal interview was conducted with Vahdat herself. This process primarily utilized analysis of documents and interview techniques, coding the content of Vahdat's lyrics and the information she provided during the interview. The lyrics of Mahsa Vahdat's three songs: "I am Eve", "Twinklings of Hope" and "Placeless" were analyzed. The analysis process evolved from codes to themes. The analysis process yielded a range of content, from the relationship between women and identity conveyed through music to mythological elements, archetypal and cosmogonic emphasis blending gender-based themes with Iranian mythology, from the creational wisdom of women to the spirituality that leads to the source of existence, from the belief in unity to the elements of nature. This content is presented in tables, based on codes, themes, and related lyrics.

FINDINGS

While the analyzed Mahsa Vahdat songs share commonalities, they also differ in their messages. Each verse emphasizes that women represent truth and wisdom, reaching back to the source of existence, while revealing the mythological and religious representations of this narrative. The emphasis on resistance and hope, in a sense, demonstrates Mahsa Vahdat's commitment to music and the efforts she makes to achieve this through music. The song titles represent the most striking central themes in this regard. Vahdat's struggle in Iran is transformed into a representation of women's social resistance in "Twinklings of Hope," while "I am Eve" embodies women as a treasure of creation. "Placeless" emerges as a metaphor for Vahdat's struggle with migration and hardship. Her striking statement, "My voice is my home," comes to mind.

RESULTS AND DISCUSSIONS

Mahsa Vahdat's musical career and works, while bringing traditional Iranian music to a modern context, have also gained profound meaning through themes of women and migration. The artist's songs and compositions reveal how issues of women's rights, identity, and belonging are

transformed into a musical language. Migration appears not only as a geographical separation but also as a process that transforms the artist's identity and production style. Lyrical analyses have been interpreted as an artistic resistance against the restrictions imposed on women. In this context, the artist's traditional music mediates the most fundamental universal messages of human rights. Throughout the research, Mahsa Vahdat's musical productions were subjected to document analysis, including her personal discourses, interviews, academic sources, websites providing information about her life and musical journey, and her songs. As a result, multifaceted conclusions were reached that connect the profound messages gained through her musical productions to concepts of resistance and belonging. The sanctity of the female archetype, messages inherently attributed as sacred, sacred messages metaphysically attributed to women's essential being, cosmogonic themes of women and truth blended with Persian mythology, as well as the content of lyrics that seek women's value at the core of their existence defining their sanctity and truth through mythological indicators all serve as semantic underpinnings of this resistance and belonging. Through Vahdat's example, we can once again see the pioneering role of art in social matters, reaching the most individual, essential centers of meaning based on Sufism, bearing the traces of conscience and moral values within it. We can also place within this framework issues encompassing sociocultural experiences and serving society. Therefore, Mahsa Vahdat's musical journey can be considered not only an artistic career but also an artistic reflection of social resistance, cultural reconstruction, and individual freedom.

Teşekkür: Mahsa Vahdat'ın şarkı sözlerinin Farsça çevirisi için *Navidollah Hashemi*'ye ve Mahsa Vahdat ile kişisel görüşmede tercümanlık yapan *İnci Görmüş*'e teşekkür ederiz.